

Case study: **PEMAK SK – The story of a farm that combines tradition, innovation and sustainability**

PEMAK SK – Priča o farmi koja spaja tradiciju, inovacije i održivost

Patrik Rovný

Slovački univerzitet za poljoprivredu u Nitri, Odsjek za marketing i trgovinu

email: patrik.rovny@uniag.sk

Zemlja	Slovačka
Region	Nitra
Farmer	Inž. Bálint Pém
Godine	49
Pol	Muški
Obrazovanje	Obrazovanje u oblasti agrarne ekonomije
Iskustvo	30 godina
Specijalizacija	Organska poljoprivreda, biljna proizvodnja – mak
Broj članova domaćinstva	4

Regija

Farma Bálint Pém nalazi se u regiji Nitra, u okrugu Komarno, na katastarskim područjima opština Patince i Iža. Regija Nitra, smještena u jugozapadnoj Slovačkoj, jedna je od najvažnijih poljoprivrednih regija u zemlji. Njena lokacija u Dunavskoj niziji, povoljni klimatski uslovi i kvalitetna zemljišta stvaraju idealne uslove za intenzivnu i raznovrsnu poljoprivredu. Reprezentativan primjer ovih uslova je opština Patince, koja se nalazi u okrugu Komárno u najjužnijem dijelu Slovačke, blizu granice sa Mađarskom. Regija Nitra pokriva približno 6.343 km² i obuhvata sedam okruga: Nitra, Nové Zámky, Komárno, Levice, Šaľa, Topoľčany i Zlaté Moravce. Veći dio teritorije čini nizinski reljef, posebno Dunavska nizija, poznata po svojoj ravnicima i visokom kvalitetu zemljišta. Najniža tačka u Slovačkoj (94,3 m nadmorske visine) nalazi se u području Patiniec, dodatno naglašavajući nizijski karakter regije. Regija Nitra je jedna od najtoplijih i najsušnijih regija Slovačke. Prosječna godišnja temperatura kreće se od 9,5 do 11 °C, pri čemu su najviše temperature zabilježene u područjima Patiniec i Hurbanov. Godišnja količina padavina iznosi između 500 i 600 mm, što je ispod nacionalnog prosjeka. Ovi uslovi su idealni za uzgoj termofilnih kultura, ali zahtijevaju sisteme za navodnjavanje i efikasno upravljanje vodom. Tla u regiji Nitra spadaju među najplodnije u Slovačkoj. U području Patiniec prevladavaju crna i smeđa tla sa visokim sadržajem humusa i izvrsnom sposobnošću zadržavanja hranjivih materija i vode. Ova tla su vrlo pogodna za intenzivnu kultivaciju usjeva, posebno žitarica (pšenica, ječam), kukuruza, suncokreta, šećerne repe, povrća i voća. Regija Nitra prednjači u proizvodnji biljnih kultura u Slovačkoj. Ovde se uglavnom uzgajaju: žitarice – pšenica, ječam, kukuruz; uljarice – suncokret, uljana repica; povrće i voće – posebno jabuke, breskve, kajsije, paradajz, paprike. U stočarskoj proizvodnji dominiraju uzgoj svinja, goveda i peradi. Područje Patince ima i manje porodične farme koje se fokusiraju na specijalizovanu proizvodnju, poput voćarstva, pčelarstva i organske poljoprivrede. Regija Nitra je treća po broju stanovnika u Slovačkoj, sa gustom naseljenosti od približno 111 stanovnika po km².

Značajna mađarska manjina živi u područjima Komárno i Patince, čineći 27,6% stanovništva regije. Selo Patince ima oko 400 stanovnika i poznato je i kao rekreativni i banjski centar zahvaljujući termalnim izvorima. Uprkos odličnim prirodnim uslovima, poljoprivreda u regiji suočava se sa nekoliko izazova: klimatske promjene (pojačana suša, ekstremne temperature), starenje poljoprivrednog stanovništva, niska dodana vrijednost proizvodnje i potreba za modernizacijom i digitalizacijom farmi. S druge strane, regija ima veliki potencijal u agroturizmu, organskoj poljoprivredi i razvoju kratkih lanaca snabdijevanja. Regija Nitra ima izuzetne prirodne i kulturne predispozicije. Agriturizam se može osloniti na postojeće rekreativne objekte – termalni bazen u Patince, ravničarske predjele pogodne za biciklizam i snažan regionalni identitet sa tradicionalnom gastronomijom. Kombinacija opuštanja sa autentičnim poljoprivrednim iskustvima privlačna je i domaćim i stranim posjetiocima. Organska poljoprivreda koristi visokokvalitetno crno tlo sa visokim sadržajem humusa i povoljnu klimu za kulture poput maka, senfa i mahunarki. Regija je već u procesu pretvaranja zemljišta u organsku proizvodnju, što je inicirano rastućom potražnjom za organskom hranom. Kratki lanci snabdijevanja koriste blizinu potrošačkih centara (Nitra, Komárno) i postojanje zajedničkih pijaca, kao što je Slow Food Earth Market Karva. Direktna prodaja smanjuje logističke troškove, povećava svježinu proizvoda i omogućava farmerima da ostvare veću dodanu vrijednost kroz prerađene specijalitete (ulja, čokolade, vina).

Istorija gazdinstava, resursi, tehnologija i proizvodnja gazdinstava

Priča o farmi „SHR Bálint Pém – H Level“ primjer je kako mala porodična farma može postati moderno poljoprivredno preduzeće sa međunarodnim dosegima. Osnivač farme, ing. Bálint Pém, dolazi iz porodice sa dubokim agrarnim korijenima. Već u mladosti znao je da želi nastaviti tradiciju svojih predaka, istovremeno donoseći inovacije i veću dodanu vrijednost poljoprivredi.

*Slika 1 – Mehanizacija koja se koristi u proizvodnji
Izvor: Poljoprivrednik Bálint Pém*

Porodica Pém (roditelji Bálinta Péma) naslijedila je približno 7 hektara obradivog zemljišta i malu farmu u selu Patince, koja je poslužila kao osnova za budući posao. U početku su uzgajali

povrće i voće, koje su prodavali veletrgovcima. Nakon što je završio Slovenski univerzitet poljoprivrede u Nitri, Bálint Pém odlučio je proširiti proizvodnju i uključiti rani krompir, kineski kupus i celer. Farma je postepeno narasla na 15 hektara. Ključni trenutak bio je ulazak u SAPARD program (godina 2000.), što je omogućilo kupovinu moderne poljoprivredne mehanizacije. Ovaj korak zahtijevao je značajne investicije, pa je Bálint Pém privremeno prihvatio poziciju glavnog agronoma u PD Zlatná na Ostrove. Stečeno iskustvo i finansijski resursi omogućili su mu proširenje farme i uvođenje novih tehnologija. Nakon pet godina, potpuno se posvetio vlastitom poslovanju, koje danas obuhvata više od 530 hektara poljoprivrednog zemljišta (većinom vlastitog), od čega je 100 hektara u konverziji prema organskoj poljoprivredi. Farma ima veće površine zemljišta u području Patiniec s plodnim crnim tлом, modernu poljoprivrednu tehnologiju, uključujući vlastiti kombajn za mak, i snažnu porodičnu podršku u radnoj snazi. Saradnja više generacija jedan je od stubova uspjeha – otac farmera uveo je inovacije i druga tehnička rješenja. Brend PEMAK SK obuhvata proizvodnju i prodaju makovih sjemenki i proizvoda od njih, što je farmu učinilo poznatom i izvan regije. Tehnološka inovacija temelj je filozofije farme. Bálint Pém pionir je u implementaciji regenerativnih praksi, uključujući no-till obradu tla, sistematsku upotrebu zelenišnog đubriva i pokrovnih usjeva, diversifikaciju usjeva i zaštitu biodiverziteta. Nakon žetve glavnog usjeva, nikada ne ostavlja tlo pusto – sije faceliju, senf, grahoricu, grašak ili heljdu, koji prirodno fiksiraju azot i poboljšavaju strukturu tla. Ovaj pristup smanjuje potrebu za hemijskim đubrivima, štiti tlo od erozije i podržava biodiverzitet u zemljištu.

*Slika 2 – Polje maka i suncokret kao glavni usjevi na farmi
Izvor: Poljoprivrednik Bálint Pém*

Važan element je i diversifikacija uzgajanih usjeva. Pored žitarica i uljarica, farma se specijalizovala za mak, koji je postao strateški usjev u njenom plodoredu. Mak se uzgaja za prehranu, farmaceutsku industriju i organsku proizvodnju. Portfolio farme obuhvata različite sorte maka – plavi, bijeli i oker – s naglaskom na nizak sadržaj alkaloida. Finalizacija proizvoda pod brendom PEMAK SK dopunjuje proizvodnju hladno prešanog makovog ulja, makovih čokolada, makovog meda, makovog vina i prirodne kozmetike. Filozofija farme počiva na tri stuba: tradicija, inovacija i kooperacija. Bálint Pém kombinuje porodične vrijednosti s modernim tehnologijama i otvorenosti za istraživanja. Sarađuje sa univerzitetima, testira kvalitet tla i profitabilnost pojedinih sistema uzgoja. Sve odluke zasnivaju se na podacima i pažljivom posmatranju. Ovaj pristup čini farmu ne samo proizvođačem visokokvalitetnih makovih sjemenki, već i centrom znanja i razvoja. Farma SHR Bálint Pém – H Level dokaz je da je ekološki i ekonomski održiva poljoprivreda moguća čak i u uslovima južne Slovačke. U vremenima klimatskih promjena i rasta cijena inputa, ona predstavlja model koji spaja održivost, kvalitet i lokalni identitet. To je primjer poslovanja koje poštuje tlo, prirodu i budućnost.

Razlozi za integraciju u kratki lanac snabdijevanja hranom

Odluka farme PEMAK SK, kojom upravlja Bálint Pém, da se integriše u kratki lanac snabdijevanja nije bila slučajna. To je bio strateški korak koji je odgovorio na trenutne izazove u poljoprivredi, promjene u potrošačkim preferencijama i potrebu za održivim razvojem. Ovaj pristup predstavlja odgovor na pritisak globalizovanog prehrambenog sistema, koji često vodi ka anonimnosti proizvoda, niskoj dodanoj vrijednosti za farmera i ekološkim problemima. U okruženju gdje velike maloprodajne mreže dominiraju tržištem i diktiraju cijene, kratki lanac snabdijevanja postaje alat za jačanje ekonomske stabilnosti, zaštitu okoliša i obnavljanje odnosa između proizvođača i potrošača. Ekonomski faktori igraju ključnu ulogu u ovoj odluci. Tradicionalni model prodaje kroz veleprodajne mreže smanjuje marže farmera i odvaja proizvođače od krajnjih kupaca. Za farmu PEMAK SK, koja upravlja više od 530 hektara poljoprivrednog zemljišta, uključujući 100 hektara u tranziciji prema organskoj poljoprivredi, od presudnog je značaja maksimizirati dodanu vrijednost svoje proizvodnje. Kratki lanac snabdijevanja omogućava bolju kontrolu nad cijenama, smanjuje logističke troškove, eliminiše posrednike, povećava ekonomsku stabilnost farme i stvara prostor za ulaganja u inovacije, poput razvoja vlastitog adaptera za žetvu maka ili proširenja portfolija proizvoda sa specijalitetima visoke dodane vrijednosti. Ovaj model takođe je omogućio farmeru fleksibilno reagovanje na promjene u potražnji i kreiranje proizvoda u skladu sa trenutnim trendovima u zdravoj ishrani. Ekološki faktori su podjednako važni. Regija Nitra jedna je od najplodnijih regija Slovačke s crnim humusnim tlima. Ovi uslovi su idealni za organsku poljoprivredu, koja je srž filozofije PEMAK SK. Farma koristi no-till obradu tla, pokrovne usjeve i zelenu stajnjaku, što smanjuje ugljenični otisak i podržava biodiverzitet. Pored toga, kratki lanac minimizira potrebu za dugim transportom, čime doprinosi zaštiti okoliša. U vremenima klimatske krize i sve većeg pritiska na održivost, ovaj pristup postaje konkurentska prednost koja privlači potrošače osjetljive na ekološka pitanja. Za farmu to znači ne samo ekološku odgovornost već i marketinški potencijal, jer raste potražnja organskih proizvoda. Socijalni i kulturni faktori dodaju još jednu dimenziju strategiji. Integracija u kratki lanac omogućava farmeru direktan kontakt s kupcem, izgradnju povjerenja i podizanje svijesti o održivoj poljoprivredi. Učešće na zajedničkim pijacama, poput Slow Food Karva Market-a, stvara prostor za lične susrete,

degustacije i diskusije. Ovaj model podržava lokalnu ekonomiju, čuva regionalni identitet i povezuje gastronomiju, istoriju i moderne trendove. U regiji bogate kulturne tradicije i značajne mađarske manjine, ovo stvara jedinstven prostor za prezentaciju proizvoda koji nose pečat autentičnosti. U tom slučaju potrošač kupuje ne samo hranu, već i priču – priču o farmeru, njegovoj filozofiji i njegovom odnosu prema zemlji. Odluka o integraciji u kratki lanac snabdijevanja stoga je rezultat sveobuhvatnog promišljanja koje kombinuje ekonomske, ekološke, socijalne i strateške aspekte. Ovaj model donosi veću dodanu vrijednost farmeru, visokokvalitetne i transparentne proizvode potrošaču, te održiv sistem koji poštuje prirodu, kulturu i tradiciju. U vremenu kada globalizacija i industrijalizacija prehrambene industrije vode ka uniformnosti ukusa i gubitku biodiverziteta, pristup PEMAK SK-a služi kao inspiracija za druge proizvođače koji traže put ka pravednoj, ekološki i ekonomski održivoj poljoprivredi.

Način na koji se gazdinstvo povezuje sa kratkim lancem snabdijevanja hranom: fokus na segmente kupaca, kanale i odnose sa kupcima

Integracija farme PEMAK SK u kratki lanac snabdijevanja predstavlja smišljenu strategiju zasnovanu na jasno definisanim segmentima kupaca, diverzifikovanim distributivnim kanalima i sistematskom izgradnjom odnosa s potrošačima. Farma PEMAK SK, kojom upravlja Bálint Pérm, upravlja sa više od 530 hektara poljoprivrednog zemljišta, uključujući 100 hektara u tranziciji prema organskoj poljoprivredi. Specijalizacija u uzgoju i preradi makovih sjemenki u širok asortiman proizvoda – od makovog ulja do čokolada i kozmetike – postavlja temelje strategije visoke dodane vrijednosti. Ovaj model počiva na filozofiji „tradicija, inovacija, saradnja“, koja se ogleda u svim aspektima poslovanja. Ključ uspjeha je pravilno ciljanje grupa kupaca koje cijene kvalitet, porijeklo i priču proizvoda. Prva grupa kupaca su potrošači orijentisani na zdravu ishranu i organske proizvode. Ovi kupci traže hranu sa organskim sertifikatom, jasnog porijekla, bez hemijskih dodataka i sa garantovanim kvalitetom. Makove sjemenke su im atraktivne zbog visokog sadržaja kalcijuma, omega-3 masnih kiselina i antioksidanasa, koji podržavaju zdravlje kostiju, nervnog sistema i probavu. Za ovu grupu važan je ne samo proizvod, već i njegova priča – žele znati odakle dolazi, kako je uzgojen i kakav je njegov uticaj na prirodnu okolinu. Drugi segment čine prodavnice farme i specijalizovane trgovine koje nude regionalne proizvode sa većom dodanom vrijednošću. Kupci koji preferiraju kvalitet nad kvantitetom i spremni su platiti veću cijenu za autentičnu hranu često posjećuju ove prodavnice. Za farmu PEMAK SK saradnja sa ovim prodavnicama je ključna, jer proširuje doseg do urbanih tržišta i omogućavaju prezentaciju proizvoda u okruženju koje naglašava njihov ekološki i domaći karakter. Treći segment čine zajednica Slow Food-a i gurmani koji cijene filozofiju „dobro, čisto i pravedno“. To su ljudi zainteresovani za tradicionalne recepte, zanatstvo i kulturnu dimenziju hrane. Za njih je kupovina na zajedničkoj pijaci iskustvo – prilika da upoznaju proizvođača, probaju nove proizvode i razgovaraju o održivosti. Kupci ovog segmenta su izuzetno lojalni i često postaju ambasadori brenda, što pozitivno utiče na njegov ugled.

Slow Food Karva Earth Market: Manifest održivosti, tradicije i razvoja zajednice

Danas, kako globalizacija i industrijalizacija prehrambenog sektora vode ka uniformnosti ukusa, gubitku biodiverziteta i marginalizaciji malih proizvođača, potreba za povratkom lokalnim, održivim i etičkim oblicima proizvodnje hrane sve više dolazi do izražaja. Jedan od

najistaknutijih primjera ove filozofije je pokret Slow Food, osnovan u Italiji 1986. godine kao odgovor na porast kulture brze hrane. Njegov cilj je promovisati hranu koja je dobra, čista i pravedna – odnosno ukusna, ekološki proizvedena i po fer cijeni. U tom duhu, širom svijeta nastaju takozvane Earth Market pijace, koje predstavljaju konkretnu primjenu principa Slow Food-a. Jedna od njih je Karva Earth Market, smještena u selu Kravany nad Dunajom, u jugozapadnoj Slovačkoj.

*Slika 3 – „Slow Food“ u Karvi – izlagači / proizvođači
Izvor: Facebook profil Pemak*

Pokret Slow Food počiva na tri osnovna stuba:

1. Dobro – hrana mora biti ukusna, hranjiva i pripremljena s poštovanjem prema kulinarским tradicijama.
2. Čisto – proizvodnja ne smije štetiti okolini; mora biti ekološki održiva.
3. Pravedno – poštena naknada proizvođačima, a potrošači moraju imati pristup transparentnim informacijama.

Pijace u Karvi su zajedničke pijace koje primjenjuju ove principe u određenim regionima. Njihov cilj je stvoriti prostor gdje se susreću lokalni proizvođači i potrošači, gdje se podržava biodiverzitet, tradicionalni zanati i regionalni identitet. Karva Earth Market nastao je kao inicijativa lokalne zajednice, u saradnji sa Slow Food-om i Slow Food Foundation for Biodiversity, 2023. godine. Mjesto održavanja – Dunavska promenade u Kravany nad Dunajom – simbolično je: prostor gdje se susreću kulturni i prirodni pejzaži, gdje Dunav stvara jedinstvene uslove za poljoprivredu, ribarstvo i rekreaciju. Od svog osnivanja, pijaca se održava redovno, najčešće tokom ljetnih mjeseci. Svaki događaj ima tematski fokus – na primjer, na

sezonsko voće, tradicionalne recepte, rukotvorine ili ekološke inovacije. Pijaca je postala ne samo mjesto prodaje, već i platforma za edukaciju, diskusiju i kulturnu razmjenu. Karva Earth Market ima nekoliko specifičnih karakteristika koje je izdvajaju od običnih pijaca. Izbor proizvođača vrši se u skladu sa principima Slow Food-a. Prodavci moraju ispunjavati kriterije za organsku, lokalnu i etičku proizvodnju, što znači da proizvodi ne sadrže hemijske pesticide, sezonski su i ekološki pakovani. Kupci su uglavnom ljudi orijentisani na zdravlje, gurmani i članovi Slow Food zajednice koji cijene kvalitet, porijeklo i priču proizvoda. Pijacu redovno posjećuju porodice, turisti i lokalni stanovnici u potrazi za autentičnom hranom i iskustvom. Broj proizvođača nije precizno određen, ali oni čine grupu malih farmera i zanatlija koji prolaze proces selekcije. Uspjeh pijace doprinosi podršci lokalnoj ekonomiji, izgradnji povjerenja između farmera i potrošača i redovnoj organizaciji događaja koji kombinuju prodaju sa kulturnim i edukativnim aktivnostima.

*Slika 4 - „Slow Food“ u Karvi – izlagači / proizvođači
Izvor: Facebook profil Pemak*

Karva Earth Market ima značajan uticaj na lokalnu ekonomiju podržavajući male proizvođače koji inače nemaju pristup velikim tržištima. Novac ostaje u zajednici, čime se povećava ekonomska snaga regiona. Ovaj efekat je vidljiv, na primjer, kod farmera koji zahvaljujući pijaci prodaju svoje proizvode direktno potrošačima bez posrednika, čime ostvaruju veće marže i generišu stabilniji prihod. Istovremeno, pijaca jača društvene veze – postaje mjesto susreta, razmjene iskustava i izgradnje povjerenja. Primjeri uključuju starije osobe koje prodaju domaće proizvode i mlade farmere koji traže nove oblike zaposlenja, stvarajući prostor za međugeneracijski dijalog i obnavljanje zajedničkog duha. Ova korist nadilazi ekonomski nivo i doprinosi socijalnoj inkluziji. Održiva zaštita prirodne sredine je u centru filozofije Karva Earth Market-a. Proizvodi koji se prodaju na pijaci su: bez pesticida i đubriva, sezonski i lokalno proizvedeni, čime se smanjuje ugljenični otisak, ekološki pakovani ili bez pakovanja, proizvedeni s obzirom na zaštitu tla, vode i biodiverziteta. Pijaca takođe služi kao platforma za ekološke inovacije – na primjer, prikazivanje permakulturnih tehnika, kompostiranje, obnovljivi izvori energije ili koncepti nultog otpada. Karva Earth Market je takođe kulturni

događaj. Pored prodaje hrane, organizuju se koncerti, pozorišne predstave, izložbe i zajedničke aktivnosti. Pijaca doprinosi revitalizaciji javnog prostora, jačanju regionalnog identiteta i očuvanju kulturne baštine. Mnogi proizvodi koji se prodaju na pijaci nose nematerijalno kulturno naslijeđe – poput tradicionalnih recepata, tehnika obrade hrane, regionalnih sorti ili rukotvorina. Pijaca tako ima važnu ulogu u očuvanju kulturne raznolikosti.

PEMAK distribution channels

PEMAK SK koristi tri glavna distribuciona kanala koja se međusobno nadopunjuju, stvarajući sinergijski efekat. Prodavnica na fizičkoj lokaciji u Komárnu, smještena na adresi Jókaiho 32 u području Lux Centra, služi kao izložbeni prostor gdje kupci ne samo da mogu kupiti proizvode, već i saznati o njihovom porijeklu. Dizajn prostora podržava lični kontakt, prezentuje filozofiju farme i edukuje potrošače. Pored prodaje, ovdje se održavaju degustacije, diskusije i prezentacije novih proizvoda, što jača odnos između farmera i kupca.

*Slika 5 – Pemak prodavnica
Izvor: Facebook profil Pemak*

Online prodavnica proširuje doseg farme na nacionalni nivo. Online prodaja omogućava praktičnu kupovinu, prezentaciju cijelog asortimana i predstavljanje vrijednosti brenda. U digitalnom okruženju važne su vizuelni identitet, visokokvalitetne fotografije proizvoda i sadržaj koji naglašava ekološke prakse i zdravstvene prednosti makovih sjemenki. Online kanal je takođe platforma za marketinške kampanje, newslettere i interakciju s kupcima putem društvenih mreža. Učešće na zajedničkim pijacama, posebno Slow Food Karva Earth Market-u, jedan je od najistaknutijih izraza filozofije farme. Ova pijaca direktno povezuje farmere s potrošačima i stvara prostor za degustaciju, edukaciju i izgradnju povjerenja. Ona ima ne samo komercijalnu već i kulturnu i društvenu dimenziju – podržava regionalni identitet, očuvanje

tradicija i podizanje svijesti o održivoj poljoprivredi. Ključ uspjeha PEMAK SK-a leži u transparentnosti i pričanju priče brenda. Farma aktivno predstavlja vrijednosti organske poljoprivrede, zdravstvene prednosti makovih sjemenki i filozofiju održivosti. Organizuje degustacije, radionice i diskusije na pijacama, čime jača lojalnost kupaca. Ovaj pristup stvara zajednicu koja vidi kupovinu proizvoda kao podršku lokalnoj ekonomiji i etičkom poslovanju. Odnosi s kupcima se poboljšavaju zahvaljujući ličnom kontaktu, edukaciji i digitalnoj komunikaciji. Lični kontakt ostvaruje se putem susreta na pijacama, degustacijama u prodavnici i prezentaciji proizvoda. Edukacija obuhvata informacije o organskim praksama, zdravstvenim prednostima makovih sjemenki i Slow Food filozofiji. Digitalna komunikacija putem e-shopa, društvenih mreža i newslettera održava kontakt i pruža aktuelne informacije. Slow Food Karva Earth Market je platforma za predstavljanje organskih proizvoda, edukaciju potrošača i izgradnju regionalnog identiteta. Učešće na pijaci omogućava farmerima da pokažu rezultate organske proizvodnje, razgovaraju s kupcima i podižu svijest o održivosti. Inovacije proizvoda, poput čokolade s makovim sjemenkama, vina od makovih sjemenki ili prirodne kozmetike s visokim sadržajem makovog ulja, povećavaju privlačnost brenda i omogućavaju diversifikaciju prihoda. Edukativne aktivnosti koje informišu kupce o porijeklu proizvoda, organskim praksama i zdravstvenim prednostima makovih sjemenki, jačaju povjerenje i lojalnost. Uprkos uspjehu, ova strategija suočava se s nekoliko izazova. Organizacija tržišta i marketing zahtijevaju resurse koji nisu uvijek dostupni. Nije svaki potrošač spreman platiti višu cijenu za kvalitetne proizvode, što zahtijeva edukaciju i promjenu navika. Zakonske prepreke često favorizuju velike proizvođače na štetu malih farmi. Uprkos ovim preprekama, model kratkog lanca snabdijevanja ima veliki potencijal. On jača ekonomsku otpornost farme, promoviše održivost prirodne sredine i stvara prostor za kulturni i zajednički razvoj. U vremenu klimatske krize, rasta cijena inputa i globalizacije tržišta hrane, ovaj pristup predstavlja put ka stabilnosti, kvalitetu i pravednosti.

Zaključak

Studija slučaja PEMAK SK-a i njegovog osnivača, Bálinta Péma, predstavlja inspirativan primjer kako moderna, ekološki odgovorna i ekonomski održiva poljoprivreda može uspijevati u uslovima južne Slovačke. Kombinacija tradicije, inovacije i saradnje stvorila je farmu koja nije samo proizvođač kvalitetnih makovih sjemenki, već i aktivan učesnik u životu zajednice i nosilac Slow Food filozofije. Jedan od ključnih aspekata uspjeha PEMAK SK-a je naglasak na kratkom lancu snabdijevanja, koji omogućava proizvođaču direktan kontakt s potrošačima. U slučaju PEMAK SK-a, kratki lanac implementiran je prvenstveno kroz dva glavna kanala: prodavnicu na fizičkoj lokaciji u Komárnu i zajedničku pijacu u selu Karva. Prodavnica omogućava direktan kontakt s kupcima, pruža informacije o porijeklu proizvoda i podržava lokalnu ekonomiju. Pijaca u Karvi, organizovana u duhu Slow Food filozofije, stvara prostor za lične susrete, degustacije i izgradnju povjerenja između farmera i potrošača. Ovi modeli

prodaje ključni su za očuvanje svježine, kvaliteta i transparentnosti u lancu hrane. Smanjenje logističkih troškova podržava svježinu i kvalitet proizvoda i jača povjerenje između farmera i kupca. Pijace poput one u Karvi, na kojima se proizvođač redovno predstavlja, živi su dokaz da lokalna hrana ima svoje mjesto u modernom prehrambenom sistemu. Kratki lanac takođe omogućava bolju kontrolu cijena, povećavajući ekonomsku stabilnost farme. Pristup PEMAK SK-a tlu, diverzifikaciji usjeva, zaštiti biodiverziteta i održivosti pokazuje da čak i u malom regionu poput Patinca postoji model u skladu s globalnim izazovima – klimatskim promjenama, gubitkom plodnosti tla i potrebom za lokalnom prehrambenom samodovoljnošću. Njegov naglasak na edukaciju, saradnju sa istraživačkim institucijama i otvorenost za inovacije čine PEMAK SK ne samo farmom, već i centrom znanja i razvoja. Učešće na pijaci i uključenost u Slow Food pokret potvrđuju da preduzetništvo u poljoprivredi može dati kulturni i društveni doprinos. Priča o PEMAK SK-u dokaz je da poljoprivreda ima budućnost kada se gradi na poštovanju prema zemlji, ljudima, zajednici i vrijednostima koje nadilaze ekonomski profit.

Dijagram 1 – Biznis model Canvas

Izvor: Autor studije slučaja prema izjavama vlasnika poljoprivrednog biznisa

Ključni partneri Porodica (podrška i saradnja) Udruženje mladih poljoprivrednika (ASYF) Univerziteti i istraživačke institucije Slow Food pokret Zanatlije i lokalni prerađivači	Ključne aktivnosti Gajenje maka (plavi, bijeli, oker) Organska poljoprivreda Razvoj vlastitog adaptera za žetvu Prerada maka i proizvodnja proizvoda Učešće na zajedničkim pijacama (Karva) Ključni resursi Vlastita poljoprivredna zemljišta u Patincu Porodična farma i tehnologija Znanje i iskustvo s brendom Bálint Pém PEMAK SK ekološki sertifikati	Vrijednosna ponuda Visokokvalitetne makove sjemenke s niskim sadržajem alkaloida koje zadovoljavaju najstrože prehrambene standarde.	Odnosi sa kupcima Direktan kontakt na pijacama Direktan kontakt u prodavnici Edukacija kupaca Online prodaja putem e-prodavnice Kanali prodaje Pijaca i online prodavnica Prodavnice na farmama u Slovačkoj Slow Food mreža Lične preporuke i mreže zajednice	Segmenti kupaca Potrošači koji traže kvalitetne i organske proizvode – kupci zainteresovani za zdravu ishranu (udio 50-60%) Prodavnice na farmi (udio 20-30%) Slow Food zajednica (udio 10-15%)
Struktura troškova Troškovi organske poljoprivrede Razvoj tehnologije i adaptera Proizvodnja proizvoda (čokolade, ulja, vino) Učešće na pijacama Marketing i distribucija			Tokovi prihoda Prodaja makovih sjemenki (potrošači, farmaceutska industrija) Prodaja prerađenih proizvoda Online prodaja Prodaja na pijacama Organski proizvodi s višom dodanom vrijednošću	

Lista slika

Slika 1 – Mehanizacija koja se koristi u proizvodnji, Izvor: Poljoprivrednik Bálint Pém	2
Slika 2 – Polje maka i suncokret kao glavni usjevi na farmi, Izvor: Poljoprivrednik Bálint Pém .	3
Slika 3 – „Slow Food“ u Karvi – izlagači / proizvođači, Izvor: Facebook profil Pemak.....	6
Slika 4 – „Slow Food“ u Karvi – izlagači / proizvođači, Izvor: Facebook profil Pemak.....	7
Slika 5 – Pemak prodavnica, Izvor: Facebook profil Pemak.....	8

Lista dijagrama

Dijagram 1 – Biznis model Canvas, Izvor: Autor studije slučaja prema izjavama vlasnika poljoprivrednog biznisa	11
--	----